

УДК 006.01:623.4

DOI: <https://doi.org/10.33731/52019.186320>

АЛГОРИТМ ТА КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ВІНАХОДІВ ДО СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

Олександр Зайківський,
*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України*

Розглянуто важливість інтелектуальної власності при розробленні озброєння та військової техніки і механізм відбору винаходів, які можуть належати до сфери національної безпеки. Створення систем та моделей озброєння та військової техніки виконується з використанням великої кількості різних прав інтелектуальної власності, особливо винаходів. За таких обставин об'єкти інтелектуальної власності, зокрема винаходи та технології на їх основі, які визначають нову якість озброєння та військової техніки, можуть приносити значні прибутки підприємству при використанні та впливати на національну безпеку та оборону, повинні перебувати під ретельним державним контролем. Запропоновано алгоритм і критерії відбору винаходів, що можуть суттєво впливати на сферу національної безпеки і оборони.

Ключові слова: інтелектуальна власність, винаходи, сфера національної безпеки і оборони, об'єкти права інтелектуальної власності, міжнародна патентна класифікація

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку Збройних сил України, коли їх та інші військові формування поступово, але все ж таки почали оснащувати не лише відремонтованим, а й відновленим озброєнням та військовою технікою (ОВТ), а й новими та новітніми зразками ОВТ, питання інтелектуальної власності перетворилося на критично важливе як для підприємств оборонно-промислового комплексу (ОПК), так і для держави. Інтелектуальна власність почала відчутно впливати на розвиток ОВТ та економічну діяльність підприємств, стала її невід'ємною частиною. За таких умов об'єкти права інтелектуальної власності (ОПВ), що є правами конкретного

суб'єкта господарювання на результати інтелектуальної діяльності, зокрема винаходи та розроблені на їх основі технології, які визначають нову якість ОВТ, можуть генерувати значні прибутки для підприємства у разі їх використання та впливають на сферу національної безпеки і оборони, повинні бути під пильним державним контролем.

Однак держава досі не визначила, чи потрібні їй ці ОПВ, а якщо й по-

Олександр Оністрат,
*старший науковий співробітник, старший науковий
співробітник НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, кандидат технічних наук*

трібні, то які саме і яким чином їх відбирати. Тому у сфері інтелектуальної власності є чимало проблем, що набувають критичної ваги, коли стосуються ОПІВ, які використовуються в процесі розроблення ОВТ чи в інших сферах національної безпеки. Наразі це є найбільшою проблемою стосовно інтелектуальної власності у сфері національної безпеки і оборони, адже в Україні досі не допрацьована відповідна нормативно-правова база. Такий стан обумовлений тим, що протягом усього періоду розбудови незалежної держави питанню інтелектуальної власності, особливо у сфері національної безпеки і оборони, не приділялося достатньої уваги. Тому на сьогодні правове регулювання деяких питань стосовно розподілу прав власності учасників процесу розроблення ОВТ — авторів службових ОПІВ, їх роботодавців — підприємств ОПК та держави в особі державних замовників чітко не окреслено і не визначено.

Проблемою є також те, що в законодавстві чітко не визначено механізм примусового відчуження об'єктів права приватної власності [1], до яких належать і ОПІВ. Це **актуально** з огляду на те, що «будь-яка особа має право запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах за умови попереднього подання заявки на винахід (корисну модель) до Установи та не надходження до цієї особи протягом трьох місяців від дати подання зазначеної заявки повідомлення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці» [2].

Аналіз останніх публікацій. Проблеми державної політики щодо національної безпеки і оборони досліджувало чимало вітчизняних науковців у сфері економіки, права, політології, зокрема Г. Варламова, В. Горбулін, А. Качинський, А. Лодзянов, С. Пирожков, В. Предборський, Г. Ситник, Г. Сніжко, О. Черняк, Г. Чорноус та інші. Дослідження у сфері інтелектуальної власності проводили такі віт-

чизняні науковці, як Г. Андрощук, О. Бутнік-Сіверський, Ю. Капіца, Н. МIRONENKO, О. Орлюк, Б. Падучак, П. Цибульов та інші. Однак, попри наявність широкого кола публікацій з проблематики державної оборонної політики та інтелектуальної власності, залишаються нерозглянутими питання щодо ОПІВ у сфері національної безпеки, особливо щодо їх оцінювання стосовно необхідності та доцільності віднесення до сфери національної безпеки і оборони.

Значна кількість публікацій присвячена дослідженню системного підходу до визначення критеріїв і показників у різних сферах життєдіяльності [3–7], проте зовсім не досліджені критерії відбору ОПІВ.

Метою цього дослідження є визначення алгоритму та обґрунтування критеріїв для відбору винаходів, які можуть суттєво впливати на сферу національної безпеки і оборони.

Виклад основного матеріалу. Створення систем і зразків ОВТ здійснюється з використанням великої кількості різних ОПІВ, особливо винаходів. Деякі з них можуть бути дуже важливими для національної безпеки і оборони, тобто суспільно необхідними, а відтак, можуть бути відчужені. Однак, як уже зазначалося, відповідний механізм не розроблений. Для його розроблення потрібно розглянути можливий алгоритм обґрунтування переліку винаходів та необхідності їх вилучення в інтересах національної безпеки і оборони, а також визначити критерії відбору.

Алгоритм — це послідовність точно визначених дій, що однозначно зумовлюють вирішення поставленого завдання, а **критерій** — підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось, ознака, взята за основу класифікації, мірило [12].

Критерії для обґрунтування переліку винаходів та необхідності їх вилучення мають специфіку, що визначається в першу чергу основною метою та

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

особливостями процесу створення систем та зразків ОВТ.

Тому **першим етапом алгоритму** для пошуку патентів має бути визначення переліку систем та зразків ОВТ найбільш важливих для обороноздатності держави.

Розглянемо патенти на винаходи, що можуть бути використані у výroбах військового призначення та/або подвійного використання. Саме повне визначення цих термінів наведено у «Зводі відомостей, що становлять державну таємницю» (далі — Звід), затвердженому наказом Служби безпеки України [9].

Вироби військового призначення — озброєння, боеприпаси, військова та спеціальна техніка, спеціальні комплектувальні вироби для їх виробництва, вибухові речовини, а також матеріали та обладнання, спеціально призначені для розроблення, виробництва або використання зазначених виробів [9].

Використовуючи визначення військової техніки та озброєння, наведені у Зводі [9], пропонуємо перелік систем та зразків ОВТ, відповідно до якого визначаються розділи, класи і підкласи бази даних винаходів:

- літаки та гелікоптери бойові;
- апарати літальні безпілотні;
- бойові кораблі та катери;
- апарати глибоководні;
- машини бойові колісні;
- машини бойові гусеничні;
- спеціальна техніка телефонного, телеграфного зв'язку та передачі даних;
- технічні засоби захисту апаратури, ліній і каналів зв'язку;
- апаратура шифрувальна;
- спеціальна техніка факсимільного зв'язку;
- техніка спеціального радіозв'язку;
- апаратура радіонавігаційних систем;
- спеціальна апаратура для запису (відеозапису) та відтворення звуку (відеосигналів);
- обладнання радіолокаційне;
- обладнання гідролокаційне;

- техніка протидії радіоелектронним, інфрачервоним, оптичним, гідроакустичним засобам виявлення цілей, засобам зв'язку, радіорозвідки противника, технічного захисту інформації та комплексного технічного контролю;
- спеціальне обладнання для автоматизованого (автоматичного) оброблення даних військового призначення;
- програмне забезпечення;
- озброєння стрілецьке та артилерійське;
- системи (комплекси) ракетні і ракетно-космічні;
- керовані (некеровані) ракети;
- комплекси (установки) для їх запуску;
- засоби керування зброєю (вогнем);
- системи дистанційного керування ракетами;
- апарати торпедні та бомбомети для глибинних бомб;
- атомна енергетика тощо.

Цей перелік не є вичерпним. Фахівці Міністерства оборони України та підприємств ОПК можуть доповнити чи уточнити його з огляду на значущість конкретних видів зразків чи систем ОВТ для оборони країни.

Пошук патентів на винаходи здійснюється в спеціалізованій базі даних Укрпатенту «Винаходи (корисні моделі) в Україні» [8], яка містить понад 290 тис. патентів. База даних побудована на основі Міжнародної патентної класифікації (МПК) та складається з 8 розділів, які містять 126 класів і ще більше підкласів. Для пошуку патентів необхідно визначити відповідний розділ, клас і підклас МПК. Тому **другим етапом алгоритму** для пошуку патентів має бути визначення розділів, класів і підкласів бази даних винаходів для подальшого розгляду.

Визначення розділів, класів і підкласів бази даних винаходів здійснюється за одним критерієм: які з них можуть містити патенти стосовно створення нових матеріалів, продуктів,

процесів, пристроїв, прогресивних технологій, нових видів виробництва, продукції та технологічних процесів, що мають важливе оборонне значення та суттєво впливають на національну безпеку України.

Для кожного напрямку з установленого переліку систем та зразків ОВТ визначаємо розділи, класи і підкласи бази даних винаходів для подальшого пошуку патентів.

На третьому етапі здійснюється попередній відбір патентів за формальними ознаками, зокрема:

- належність зазначеного винаходу до переліку об'єктів, які визначені на першому етапі;
- розгляд лише патентів на винаходи;
- чинність патенту;
- патент виданий не раніше 5 років до початку розгляду експертами.

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [2] в Україні є кілька різновидів охоронних документів, що засвідчують пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель) — патент на винахід, деклараційний патент на винахід, деклараційний патент на корисну модель, патент (деклараційний патент) на секретний винахід, деклараційний патент на секретну корисну модель.

Ми пропонуємо розглядати саме патент на винахід, оскільки цей охоронний документ видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід, на відміну від деклараційного патенту на корисну модель, що видається за результатами формальної експертизи заявки на корисну модель.

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) — експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності) [2], тоді як корисна модель перевіряється за формальними ознаками, причому без перевірки винахідницького рівня, а новизна та промислова придатність лише під відповідальність авторів.

За рівнем новизни продукція поділяється на нову та вдосконалену.

Нова продукція — продукція, параметри та технічні характеристики якої перевищують досягнутий технічний рівень для аналогічних світових видів продукції, або продукція, яка не має аналогів.

Удосконалена продукція — продукція, окремі параметри та технічні характеристики якої перевищують досягнутий технічний рівень аналогічної продукції [10].

Технічний рівень продукції — відносна характеристика якості продукції, заснована на зіставленні значень показників, що характеризують технічну досконалість оцінюваної продукції, з відповідними базовими значеннями [11].

Високий технічний рівень визначається перевищенням основних технічних характеристик продукції порівняно з кращими світовими зразками.

Прогресивність технічного рішення, застосовуваного при розробці зразка ОВТ, оцінюють за так: по-перше, якою мірою це технічне рішення задовольняє конкретні потреби ЗС України; по-друге, наскільки воно перевищує кращі світові аналоги та яка його роль в оновленні виробництва зразка ОВТ, його модернізації й реконструкції; по-третє, який практичний ефект забезпечують ці рішення.

Таким чином, до прогресивних можна віднести технічні рішення, які в разі використання при розробленні зразків ОВТ або їх модернізації вносять істотні зміни для задоволення конкретних потреб ЗС України.

Чинність патенту засвідчує той факт, що він не став доступним широкому загалу, що у нього є правовласник, з яким можна буде вирішувати питання відчуження (у разі прийняття такого рішення).

Якщо патент виданий раніше 5 років з моменту розгляду експертами і за цей час не був використаний, то і розглядати його стосовно належності

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

до сфери національної безпеки і оборони недоцільно.

Відібрані за формальними ознаками винаходи **на четвертому етапі** підлягають кваліфікаційній експертній оцінці стосовно можливості віднесення їх до сфери національної безпеки і оборони.

Метод колективних експертних оцінок заснований на принципах виявлення групової думки експертів, що відбиває найбільш імовірну оцінку винаходу і його характеристик. Для проведення експертизи прийнято залучати експертів високої кваліфікації. При цьому емпірично встановлено, що ймовірність істинної колективної експертної думки приблизно дорівнює 0,8, а найбільш оптимальна чисельність групи експертів становить 10–15 осіб.

Залучені експерти з високим рівнем кваліфікації звичайно мають досить вузьку спеціалізацію. Тому з метою обмеження кількісного складу експертної групи для оцінки однієї характеристики або одного комплексу однорідних характеристик залучається не більше двох п'яти фахівців. Подібна обставина призводить до суб'єктивізму в оцінці і ставить рішення у пряму залежність від складу експертів та їхнього професійного рівня. Якщо ж до складу експертної групи включати по 10–15 осіб на кожну характеристику або кожний комплекс однорідних характеристик, то чисельність експертної групи для порівняльної оцінки характеристик складної системи буде обчислюватися сотнями чоловік.

Експерти повинні відповідати певним критеріям, до основних з них належить володіння відповідними знаннями щодо:

- стану світового ринку ОВТ;
- країн, фірм, організацій, передових у виробництві зразків (систем) ОВТ;
- останніх досягнень науки і техніки, особливо щодо створення новітніх ОВТ;
- значень показників перспективних зразків ОВТ;
- специфіки вимог до тактико-тех-

нічних показників зразків ОВТ аналогічного призначення;

- технічного рівня наявних зразків ОВТ.

Існує кілька методів експертних оцінок, що добре описані в літературі. Тому немає необхідності їх деталізації, зупинимося тільки на короткому представленні особливостей деяких із них:

- індивідуальний, або метод узгодження оцінок, який полягає в тому, що кожний експерт дає оцінку події незалежно від інших, а потім за допомогою якого-небудь прийому ці оцінки поєднуються в одну узагальнену (погоджену);
- груповий (колективний), заснований на спільній роботі експертів і одержанні сумарної оцінки від усієї групи в цілому;
- метод аналізу та ієрархії (МАІ), заснований на побудові ієрархічної структури, яка включає мету, критерії, альтернативи та інші фактори, що впливають на вибір;
- метод Дельфи, за якого узгодження індивідуальних оцінок експертів поєднується з послідовним ознайомленням оцінок кожного експерта з оцінками інших. Основний принцип методу Дельфи — забезпечення анонімності опитування шляхом виключення безпосередньої взаємодії експертів. При цьому керований зворотний зв'язок встановлюється у вигляді повідомлення обробленої інформації про погоджену точку зору експертів на попередніх етапах опитування. Зворотний зв'язок, регламентований аналітиками, дає змогу виявити переважні судження фахівців і зблизити їхні точки зору на проблему.

Найбільш поширеним є використання експертів за методом узгодження оцінок. Однак висновки, до яких часто приходять фахівці, подекуди залежать від їхнього наукового й особистого інтересів, необхідності підтримки репутації, від сформованих поглядів і перекон-

нань. Тому бажано, щоб усі вихідні дані, на базі яких робляться оцінки, були обґрунтовані та доступні для перевірки і критики.

Після проведення експертної оцінки винаходів **на п'ятому етапі** здійснюється їх ранжування для визначення пріоритетності віднесення до сфери національної безпеки і оборони.

Ранжування може здійснюватись одночасно з проведенням експертного оцінювання тією ж групою експертів або ж після розгляду всієї сукупності патентів новою групою експертів.

Критерієм при визначенні рангу винаходів може слугувати ступінь значущості винаходу для розроблення, поставлення на виробництво, експлуатації та ремонту ОВТ.

Значущість винаходу визначається з точки зору:

- його впливу на якість виконання завдань на стадіях життєвого циклу зразка ОВТ;
- ролі та місця завдань, що вирішуються на його основі в загальній системі заходів з виробництва, експлуатації та ремонту ОВТ.

Якщо без відповідного винаходу завдання з розроблення, поставлення на виробництво, експлуатації та ремонту ОВТ неможливо вирішити, то його значущість максимальна. Якщо без нього можна вирішити завдання, однак менш ефективно, то його значущість оцінюється частками від максимального показника.

Ранг винаходу характеризує його важливість (цінність) з точки зору ролі та місця зразка ОВТ у загальній системі ОВТ. Вищий ранг приписується винаходу, що належить до системи (комплексу, зразка), яка має найбільші потенційні бойові можливості або призначена для виконання найбільш важливих для оборони держави завдань.

З огляду на вказане пропонуємо визначити такі ранги для винаходів:

1. Винаходи, які можуть бути використані для потреб оборони держави і мають принципове значен-

ня для розробки нових видів ОВТ.

2. Винаходи, що дають змогу вдосконалювати ОВТ для потреб оборони.
3. Винаходи, які можуть бути використані для створення або модернізації комплектувальних виробів зразків ОВТ, які покращують технічні характеристики цих зразків, що дають змогу вдосконалювати ОВТ для потреб оборони.
4. Винаходи, на базі яких можуть бути створені товари та прогресивні технології подвійного призначення, нові види виробництва, продукції та технологічних процесів, що мають важливе оборонне значення або суттєво впливають на національну безпеку України.

Відповідно до Зводу [9] товари подвійного використання — окремі види виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, спеціально не призначені для військового використання, а також роботи і послуги, пов'язані з ними, які, крім цивільного призначення, можуть бути використані у військових або терористичних цілях чи для розроблення, виробництва, використання товарів військового призначення, зброї масового знищення, засобів доставки зазначеної зброї чи ядерних вибухових пристроїв, у тому числі окремі види ядерних матеріалів, хімічних речовин, бактеріологічних, біологічних і токсичних препаратів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Після ранжування відібраних винаходів з урахуванням експертного оцінювання **на шостому етапі** здійснюється їх категоризування відповідно до можливості реалізації права власності різними суб'єктами процесу створення ОВТ.

Пропонуємо розподіляти відібрані винаходи за трьома категоріями:

1. Держава вилучає винахід у патентовласників і монополярно визначає порядок його використання.
2. Держава передає право на використання винаходу підприємству оборонно-промислового комплексу

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

(яке здійснює та забезпечує розроблення і виготовлення ОВТ, товарів військового призначення та подвійного використання) із суворим контролем за його використанням державою.

3. Підприємство має право на вільне використання з періодичним контролем державою за його використанням.

На сьомому етапі проводиться оцінка (у грошовому еквіваленті) відібраних патентів. Оцінка їх вартості здійснюється відповідно до чинного законодавства з метою визначення:

1. Розміру компенсації, яку необхідно виплатити згідно з чинним законодавством правовласнику винаходу за порушення його виняткових (майнових) прав у випадку вилучення винаходу чи встановлення обмежень щодо його використання (засекречування).
2. Вартості інтелектуальної (промислової) власності, що використовується як нематеріальний актив підприємства.
3. Вартості виняткових прав, що передаються на основі договору про передачу прав на винахід або ліцензійного договору на право використання такого об'єкта, особливо в разі постачання продукції на експорт.

Необхідність оцінки вартості інтелектуальної власності може виникати також у інших випадках. При цьому розрахунки вартості об'єктів інтелектуальної власності, здійснені для одних цілей, не можуть бути використані для інших.

Патенти першої категорії підлягають обов'язковій оцінці незалежними експертами, другої та третьої категорій — за необхідності рішенням державного замовника чи керівника підприємства.

На восьмому етапі розробляються пропозиції для прийняття рішення щодо відібраних винаходів. У пропозиціях повинно бути відображено таке:

- перелік винаходів, що належать до сфери національної безпеки і оборони;
- винаходи, які держава повинна вилучити з вільного обігу;
- режим секретності для кожного винаходу;
- розмір компенсації правовласнику за вилучення винаходу чи його засекречування;
- рекомендації щодо використання винаходів, необхідності та доцільності іноземного патентування з переліком країн патентування.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, пропонуємо такий алгоритм відбору винаходів до сфери національної безпеки і оборони:

1. Визначення зразків і систем ОВТ, критично важливих для оборони держави.
2. Визначення розділів, класів і підкласів бази даних винаходів для подальшого розгляду.
3. Попередній відбір винаходів за формальними ознаками.
4. Проведення експертної оцінки відібраних винаходів.
5. Ранжування відібраних винаходів.
6. Категоризування відібраних винаходів.
7. Оцінка (у грошовому еквіваленті) відібраних винаходів.
8. Розроблення пропозицій для прийняття рішення щодо відібраних винаходів.

Запропонований алгоритм і критерії відбору винаходів до сфери національної безпеки і оборони не є вичерпними і може доповнюватися додатковими етапами та класифікаційними ознаками відповідно до цілей створення новітнього ОВТ.

Після завершення відбору вже запатентованих винаходів алгоритм доцільно використовувати також і на етапі розгляду в Укрпатенті заявок на винаходи. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>.
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.93 року № 3687. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
3. Лодзянов А. Д., Сніжко Г. Т. Воєнно-економічна безпека в умовах реформування оборонної сфери України: системний підхід до визначення критеріїв і показників. URL: http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb0&issue=2004_1.
4. Горовий В. Критерії якості наукових досліджень у контексті забезпечення національного інтересу. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=403.
5. Машкаров Ю. Г., Орлов О. В. Основні чинники, що впливають на ефективність діяльності регіональних та місцевих органів влади. Теорія та практика державного управління. № 3 (54). 2016. С. 1–6.
6. Солоіденко Г. І. Сучасні критерії та показники оцінювання якості роботи бібліотеки. Третя науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства». Львів, 29.09.2011 р.
7. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави. Стратегічні пріоритети. № 3 (28). 2013. С. 5–15.
8. Спеціалізована база даних «Винаходи (корисні моделі) в Україні». URL: <http://base.uipv.org/searchINV/>.
9. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : Наказ Служби безпеки України від 12.08.2005 року № 440. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05/paran14#n14>.
10. Критерии отнесения решений к инновационной и (или) высокотехнологичной продукции. URL: <https://www.mrsk-1.ru/about/development/innovation/>.
11. Киселева Т. С. Исследование технического уровня объектов техники на различных этапах их создания и освоения: учебное пособие. Москва: ВНИИПИ, 1990. 72 с.
12. Словник інішомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ. 1974 р. URL: <http://rozum.org.ua/index.php?a=index&d=18>.

1. Konstytutsiia Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>.
2. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli: Zakon Ukrainy vid 15.12.93 roku № 3687. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
3. Lodzianov A. D., Snizhko H. T. Voiennno-ekonomichna bezpeka v umovakh reformuvannia oboronnoi sfery Ukrainy: systemnyi pidkhid do vyznachennia kryteriiv i pokaznykiv. URL: http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb0&issue=2004_1.
4. Horovi V. Kryterii yakosti naukovykh doslidzhen u konteksti zabezpechennia natsionalnoho interesu. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=403.
5. Mashkarov Yu. H., Orlov O. V. Osnovni chynnyky, shcho vplyvaiut na efektyvnist diialnosti rehionalnykh ta mistsevykh orhaniv vlady. Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia. № 3 (54). 2016. S. 1–6.
6. Soloidenko H. I. Suchasni kryterii ta pokaznyky otsiniuvannia yakosti roboty biblioteky. Tretia naukovo-praktychna konferentsiia «Suchasni problemy diialnosti biblioteky v umovakh informatsiinoho suspilstva». Lviv, 29.09.2011 r.
7. Sukhorukov A. I., Kharazishvili Yu. M. Shchodo metodolohii kompleksnoho otsiniuvannia skladnykiv ekonomichnoi bezpeky derzhavy. Stratehichni priorytety. № 3 (28). 2013. S. 5–15.
8. Spetsializovana baza danykh «Vynakhody (korysni modeli) v Ukraini». URL: <http://base.uipv.org/searchINV/>.
9. Pro zatverdzhennia Zvodu vidomostei, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu : Nakaz Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 12.08.2005 roku № 440. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05/paran14#n14>.

10. *Kryteryi otneseniya reshenyi k ynnovatsyonnoi y (yly) vysokotekhnologichnoi produksyy*. URL: <https://www.mrsk-1.ru/about/development/innovation/>.
11. *Kyseleva T. S. Yssledovanye tekhnicheskogo urovnia ob'ektov tekhniki na razlychnykh etapakh ykh sozdaniya y osvoeniya: uchebnoe posobie*. Moskva: VNIIPY, 1990. 72 s.
12. *Slovnik inshomovnykh sliv / za red. O. S. Melnychuka*. Kyiv. 1974 r.
URL: <http://rozum.org.ua/index.php?a=index&d=18>.

Надійшла до редакції 20.09.2019 року

Зайковский А., Онистрат А. Алгоритм и критерии отбора изобретений в сфере национальной безопасности и обороны. Рассмотрены важность интеллектуальной собственности при разработке вооружения и военной техники, а также механизм отбора изобретений, которые могут принадлежать сфере национальной безопасности и обороны. Предложены алгоритм и критерии отбора изобретений, которые могут существенно влиять на сферу национальной безопасности и обороны.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, изобретения, сфера национальной безопасности и обороны, объекты права интеллектуальной собственности, вооружение и военная техника, патенты на изобретения, международная патентная классификация

Zaikivskiy O., Onistrat O. Algorithm and criteria for selection of inventions in the sphere of national security and defense. The importance of intellectual property in the development of weapons and military equipment is considered. The creation of systems and models of weapons and military equipment is performed using a large number of different intellectual property rights, especially inventions. In such circumstances, intellectual property objects, in particular inventions and technologies based on them, which determine the new quality of weapons and military equipment, can generate significant profits for the enterprise when used and affect national security and defense, must be under close state control.

Some of them may be very important for national security and defense, that is, socially necessary and, therefore, they can be alienable.

However, there is no decision at the state level: whether intellectual property rights are needed. If such rights are needed, which ones and how to select them. Therefore, there are many about intellectual property in the field of intellectual property. These issues are crucial when used in armaments and military technology or in other areas of national security. The legal regulation of the distribution of property rights of participants in the process of development of weapons and military equipment — authors of objects related to services, intellectual property rights, their employers (enterprises of the defense-industrial complex, the state on behalf of state customers) is not clearly defined and not defined.

Another problem is that the law does not explicitly specify the mechanism for the forced alienation of private property objects, which include intellectual property rights. In order to develop it, it is necessary to first consider the possible algorithm for justifying the list of inventions and the need for their extraction in the interests of national security and defense, as well as to determine the criteria by which the selection will be made.

The criteria for substantiating the list of inventions and the need for their removal are specific, which is determined at first by the main purpose and features of the process of creating systems and samples of weapons and military equipment.

Expert assessment methods for the selection of inventions that may be relevant to national security are discussed. An algorithm and criteria for the selection of inventions that can significantly affect the field of national security and defense are proposed.

Key words: intellectual property, inventions, sphere of national security and defense, objects of intellectual property rights, armaments and military equipment, patents for inventions, international patent classification